

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE 2024 - 2026

Název školy	Základní škola Mikulov, Školní, p. o.
Ředitelka	Mgr. Hana Országová
Telefon	519 510 134
e-mail	skola@zsspmikulov.cz
Skartační znak	S - 10

Školní preventivní strategie /ŠPS/ je dlouhodobý preventivní program-záměr školy, definuje dlouhodobé cíle v oblasti prevence sociálně patologických jevů /SPJ/, přizpůsobuje se kulturnímu a sociálnímu klimatu, struktuře školy i specifickým školy, žákovské populace i okolí školy, respektuje rozdíly ve školním prostředí.

Program vychází z aktuálně platných metodických dokumentů MŠMT zaměřených na primární prevenci rizikového chování dětí a mládeže a je výchozím dokumentem pro Preventivní program školy.

Primární prevencí rozumíme veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům spojeným s projevy rizikových forem chování, případně s cílem minimalizovat jejich dopad a zamezit jejich rozšíření. Nedílnou součástí primární prevence je výchova žáků základní školy ke zdravému životnímu stylu, k osvojování pozitivního sociálního chování a formování společensky žádoucích postojů žáků ke všem druhům rizikového chování, předcházení rizikovému chování i jeho možnému opakování.

Základní charakteristiky školní preventivní strategie:

- cílem školní preventivní strategie je zabraňovat a snižovat (eliminovat) výskyt sociálně patologických jevů u žáků školy;
- prostředkem je odstraňování podmínek (zužování prostoru) pro existenci a rozvíjení sociálně patologických jevů prioritně ve školním prostředí a to všemi vhodnými způsoby od organizace výuky, nabídky žádoucích volnočasových aktivit až po výkon dohledu nad žáky a působení na rodinné prostředí žáků;
- produktem je mladý člověk, který rozpozná škodlivé jevy, je seznámen s jejich vlivem na zdraví a život a ví, že existuje pomoc při řešení problému (výchovná a osvětová činnost ve vyučovacích hodinách, realizace školních preventivních aktivit a využívání nabídky ostatních spolupracujících organizací na úseku primární prevence).

Smyslem prevence je formovat postoje žáků ke všem druhům rizikového chování, předcházet takovému chování i jeho možnému opakování. Základem prevence je zejména výchova žáků základní školy ke zdravému životnímu stylu a k osvojování pozitivního sociálního chování. Prevence sociálně patologických jevů je přitom zařazena nejenom do samotného vyučování, ale i do zájmových útvarů, práce školní družiny, výletů, exkurzí apod., důraz je kladen i na oblast sociálně právní, na občanskou a rodinnou výchovu. Preventivní témata prolínají všemi oblastmi práce a života školy.

Cílem prevence rizikových forem chování je rozvíjení každého dítěte ve všech oblastech osobnosti a rozvíjení klíčových kompetencí – uvědomění si sama sebe, svých kvalit, vypěstování si zdravého sebevědomí. Další oblastí je rozvíjení vztahu k ostatním lidem a rozvoj komunikačních dovedností. Žáci budou seznamováni s rizikovými faktory chování, jejich vlivy na život jednotlivce i skupiny lidí, budou se učit, jak se nevhodným formám

chování bránit a jak řešit náročné situace.

Konkrétním úkolem preventivní práce je především snižovat počet vyskytujících se negativních jevů, posilovat u žáků školy odpovědnost za svůj život a zdraví, účinně bránit vzniku a potírat všechny projevy šikany mezi žáky, minimalizovat riziko závislosti na návykových látkách atd. To všechno je přitom založeno na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce se žáky, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci žáků školy.

Důležitou součástí prevence je používání digitálních technologií, práce s daty, jejich prověřování, bezpečný pohyb na sociálních sítích a respektování soukromí. Digitální svět je velkým lákadlem a nabízí data z různých oblastí – webové prohlížeče, aplikace, komunikační sítě, filmy, videa, hry aj. Problematika vhodného využívání digitálních technologií prolíná celých vzdělávacím procesem, zejména v předmětu Informatika.

Základní kompetence prevence

- zvyšování sociální kompetence (rozvoj sociálních dovedností k efektivní orientaci v sociálních vztazích, odpovědnosti za chování a uvědomování si důsledků svého jednání)
- posilování komunikačních dovedností, schopnost řešit problémy, konflikty, neúspěchy, kritiku, adekvátní reakce na stres,
- vytváření pozitivního sociálního klimatu ve škole, podpora zdravého životního stylu a vytváření pohodových podmínek školního prostředí, ochrana zdraví (relaxační aktivity, přátelská atmosféra, vzájemná důvěra a tolerance apod.)
- formování společensky žádoucích hodnot a postojů u žáků, pěstování právního vědomí, mravních a morálních hodnot, humanistické postoje
- používání digitálních technologií, bezpečná práce s nimi, s daty, trávení volného času, možná závislost na digitálních technologiích

Lokalita a rizikovitost školního prostředí

Základní škola Mikulov, Školní, p. o. (dále Základní škola) se nachází v příhraničním městě Mikulov na Moravě, blízko chráněného území Pálava. V lokalitě se nachází další školy – dvě Základní školy a Gymnázium a střední odborná škola Mikulov.

Základní škola je umístěna ve dvoře Základní školy Pavlovská a s budovou této školy je propojena chodbou. Společně obě školy užívají venkovní prostory – dvůr, hřiště, dále tělocvičnu a školní jídelnu. Škola je umístěna poměrně daleko od středu města a zastávek vlaku a autobusů. V blízkosti se nachází zastávka MHD a spoje směrem na Lednici a Břeclav. Základní škola, poskytuje vzdělávání handicapovaným dětem – mentální postižení různého stupně, kombinované vady, autismus. Žáci do školy docházejí nebo dojíždějí z okolních vesnic, jsou přiváženi nebo doprovázeni rodiči.

Faktory ovlivňující vznik rizikových forem chování:

Cesta a cestování do školy a ze školy

Více ročníků ve třídě

Rodinné prostředí žáků, sociální zázemí

Jednostranné využívání volného času

Nízká motivovanost žáků pro vzdělávání

Zdravotní postižení, které limituje rozvíjení žáka ve všech oblastech života

Specifika žáků se zdravotním postižením v naší škole

Jedná se o žáky, jejichž mentální postižení a další zdravotní obtíže, vyžadují speciálně pedagogické postupy při získávání základních dovedností a rozvíjení všech kompetencí

důležitých pro život. V oblasti primární prevence je nutné veškeré informace, aktivity přizpůsobit tak, aby žák byl schopen informaci porozumět, uplatnit ji v životě, spojit s realitou. Velký význam má časté opakování, připomínání a prožitky. Zvláštní skupinu tvoří žáci s mentálním postižením a autismem. Jejich vnímání okolí je ovlivňováno individuálními zvláštnostmi, vlastním chápáním světa, způsobem komunikace a reakcemi na podněty z okolí.

Realizace prevence rizikových faktorů chování

Obsah prevence rizikových forem chování vychází z výukových plánů, požadavků, které vyplývají ze současné platné legislativy v oblasti prevence. Svou roli zde hrají také aktuálně zjištěné skutečnosti, jako např. zjištěné nežádoucí chování žáků, sdělení rodičů atd. Prevence je realizována ve výuce, při azylových hodinách, třídnických hodinách, v každé školní aktivitě, volnočasových aktivitách – školních kroužcích.

Třídnická hodina: Třídnická hodina je součástí rozvrhu, zpravidla některého z vhodných předmětů. Cílem této hodiny jsou aktivity, které mají preventivní charakter a ovlivňují vznik nežádoucích problémů. V této hodině by neměly být řešeny přestupky, prohřešky, kárná opatření.

Azylová hodina: Azylová hodina se uskutečňuje jednou za měsíc, setkávají se všichni žáci, učitelé a asistenti pedagogů. Obsahem je společné setkání, připomenutí a zhodnocení minulého období a seznámení s plánovanými aktivitami na příští období, zpravidla následující měsíc. Všichni zúčastnění zde dostávají prostor vyjádřit se k dění ve škole, prezentovat svou činnost – fotografie, výrobky.

Schránka důvěry: Schránka důvěry je jednou z možností komunikace, umožňuje žákům i pedagogům vyjádřit se k dění ve škole, vyjádřit svůj názor, kritiku, stížnost ale i pozitivní názor, pochvalu, také přání písemnou formou a anonymně.

Součástí realizace prevence je také dostatečná informovanost pedagogů a rodičů. K tomu slouží webové stránky školy, konzultace s metodikem prevence, výchovným poradcem a v současnosti i sociálním pedagogem. Informační nástěnky v budově školy, pravidelné porady, třídní schůzky s rodiči, konzultace s rodiči, zápisy v žákovských knížkách a deníčcích, komunikačních denících.

V současné době navštěvuje školu menší počet žáků, čímž vzniká dostatečný prostor pro zjištění nevhodných forem chování žáků a následnou korekci problémů.

Spolupráce s činnými orgány

V oblasti prevence i při řešení vzniklých problémů spolupracuje škola s Městskou policií, Policií České republiky, Odborem sociálně-právní ochrany dítěte, okresním metodikem prevence, Mediační a probační službou, dětskými a odbornými lékaři, PPP, SPC.

Stanovené cíle Školního preventivního programu

Dlouhodobé cíle

- ✓ Vést žáky k dodržování stanovených pravidel (zejména pravidel školního řádu a slušného chování). Učit žáky zásadě, že pravidla jsou od toho, aby se dodržovala, nikoliv od toho, aby se porušovala.
- ✓ Vést žáky ke zdravému životnímu stylu, udržovat harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chuti do života, tělesného i duševního blaha (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity).
- ✓ Vést žáky k samostatnosti, samostatnému rozhodování, uskutečňování svých plánů a rozhodnutí. Vést žáky k dokončení úkolů.
- ✓ Vést žáky k ochraně zdraví, budovat postoje k odmítání alkoholu a omamných psychotropních látek a jedů.
- ✓ Vést žáky k vzájemné pomoci a ohleduplnosti.
- ✓ Vést žáky k obraně proti manipulaci, učit je způsoby odmítání, vést je k odmítání závadových vrstevnických skupin a part.
- ✓ Vychovávat žáky ke správným hodnotám, vést je k občanské a právní odpovědnosti za sebe a svá jednání.
- ✓ Vést žáky ke smysluplnému trávení volného času.
- ✓ Klást důraz na specifickou i nespecifickou prevenci, eliminovat neefektivní primární prevenci. Vybírat efektivní programy primární prevence, podporovat vlastní aktivitu žáků (kulturní, sportovní akce, soutěže, vystoupení...)
- ✓ Učit žáky takové znalosti a dovednosti, které budou dobře uplatnitelné v životě (zaměřit se na činnostní učení s využitím v praxi).
- ✓ Zavádět do výuky efektivní metody výuky, vedle běžně používané frontální i skupinové (kooperativní) výuky a výuky v týmu - kterými vedeme žáky k týmové práci, k vzájemné pomoci, sounáležitosti, vzájemnému respektu, toleranci, ale také odpovědnosti za sebe a celou pracovní skupinu
- ✓ Seznamovat žáky s cizími kulturami, národy, podporovat prevenci rasismu, xenofobie a intolerance.
- ✓ Vést žáky k využívání komunikačních a informačních technologií, podporovat zavádění a využívání výpočetní techniky do všech předmětů, podporovat výuku na počítačích a jejich využívání, zdůrazňovat rizika spojená s používáním internetu a chatu.
- ✓ Upozorňovat žáky na nebezpečí kyberšikany, seznámit žáky s pravidly vhodného užívání komunikačních sítí a digitálních prostředků
- ✓ Vést žáky k volbě povolání, za tím účelem preferovat výuku pracovního vyučování a pracovních činností jak v povinné části, tak i v oblasti volnočasových aktivit.
- ✓ Vést žáky k ochraně kulturních a přírodních hodnot

Střednědobé cíle

Střednědobé cíle vycházejí z cílů dlouhodobých a z aktuálních požadavků společnosti.

- ✓ Respektování mentálních schopností žáků při získávání informací v oblasti prevence – je nutné předávat informace způsoby, které žáci pochopí a následně ověřovat, zda žáci porozuměli
- ✓ Vzdělávání pedagogů - informace školního metodika prevence, nabídky okresního metodika prevence – seznamovat se s novými tématy, problémy a jejich řešením

- ✓ Rozvíjení schopnosti komunikovat – umět se zeptat, zpracovat získané informace, ověřovat si správnost a relevantnost informací, umět zapracovat informace do svého života
- ✓ Kontakt se známými a cizími lidmi – naučit žáky bezpečné komunikaci s lidmi, které dobře nezná – poskytování informací o sobě, rodině, poskytování údajů, které mohou vést k nepříjemným a závažným důsledkům
- ✓ Rozvíjení finanční gramotnosti – učit žáky myslet matematicky a logicky při zohlednění jejich schopností – cílem je zabránit nevhodnému zacházení s financemi a možnosti vzniku dalších rizikových forem chování
- ✓ Rozvoj osobnosti žáka - respektování sebe sama, rozvíjení schopnosti rozhodovat se, vážit si sebe a svého zdraví
- ✓ Poskytovat žákům adekvátním způsobem informace z oblasti partnerství, o sexu a rodičovství

Krátkodobé cíle

Pedagogové:

- seznámení se s novými riziky, rozvíjet schopnost odpovědně reagovat a řešit problém
- vzdělávání se v oblasti rizikových forem chování
- vzdělávání pedagogů

Žáci:

- rozvíjet komunikační schopnosti – pravidla slušného chování,
- osvojit si pravidla komunikace se známými a cizími lidmi – osobní setkání, sociální sítě
- získávat a doplňovat informace o rizikových formách chování
- užívat dovednosti finanční gramotnosti
- směřovat své chování ke zdravému životnímu stylu
- učit žáky toleranci, navazování kamarádských vztahů, vzájemné pomoci

Rodiče:

- poskytovat rodičům vhodnou formou informace z oblasti prevence
- spolupráce s rodiči při řešení problémů
- doporučení využití pomoci z dalších oblastí – lékař, policie, OSPOD, aj.

Vypracovala:
Mgr. Jarmila Šrámková
školní metodik prevence

Přílohy:

1. Výchozí legislativa
2. Přehled rizikových forem chování
3. Postup školy v případě zneužívání návykových látek
4. Informace pro rodiče
5. Prevence šikany zaměřené na učitele

Příloha č. 1.

Úmluva o právech dítěte vyhlášena ve Sbírce zákonů č. 104/1991

Postavení Úmluvy o právech dítěte v právním řádu ČR je dáno **článkem 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy ČR**

Mezinárodní smlouvy o lidských právech a svobodách ČR ratifikované a vyhlášené na našem území, obecně závazné mají přednost před zákonem.

Postavení a ochrana dítěte upravuje i **ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR.**

STRATEGIE

- **Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027**

<http://prevence-info.cz/>

- **Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027**

http://wtd.vlada.cz/urad/urad_postaveni.htm

- **Strategie prevence kriminality na léta 2022 - 2027**

[Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027 - Ministerstvo vnitra České republiky \(mvcr.cz\)](#)

METODICKÉ POKYNY:

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve škole a školských zařízeních MŠMT ČR č.j.: 21 291/2010-28 od. 1.11.2010 (přílohy upravované 1.1.2012)

- 1) Návykové látky
- 2) Rizikové chování v dopravě
- 3) Poruchy příjmu potravy
- 4) Alkohol
- 5) Syndrom týraného dítěte – CAN
- 6) Školní šikanování
- 7) Kyberšikana
- 8) Homofobie
- 9) Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus
- 10) Vandalismus

- 11) Záškoláctví
- 12) Krádeže
- 13) Tabák
- 14) Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí
- 15) Netolismus
- 16) Sebeпоškozování
- 17) Nová náboženská hnutí
- 18) Rizikové sexuální chování
- 19) Příslušnost k subkulturám
- 20) Domácí násilí
- 21) Hazardní hraní
- 22) Dodržování pravidel prevence vzniku problémových situací týkající se žáků s PAS ve školách a školských zařízeních za účelem zajištění bezpečnosti a ochrany jejich zdraví. Nastavení systémové metodické podpory a práce s rodinou a školou či školským zařízením
- 23) Psychická krize/duševní onemocnění žáka
- 24) Sebevražedné chování

- **Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízeních (Čj.: 21149/2016.) lépe je používat předchozí MP - (č.j. 22294/2013-1)**
- **Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané (Čj.: 25 884/2003-24)**
- **Metodický pokyn MŠMT ČR k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance (Čj.: 14 423/99-22)**
- **Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (Čj.: 10 194/2002-14)**
- **Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT(Čj.: 37 014/2005-25)**
- **Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem (IVýP) v rámci řešení rizikového chování žáků čj. MSMT – 43301/2013 platnost/12/2013/**

Školský zákon 561/2004 ve znění pozdějších předpisů.

Příloha 2.

Přehled rizikových forem chování

Kouření

Alkoholismus

Návykové a závislostní chování – užívání marihuany a dalších látek

Šikanování – různé formy

Kyberšikana

Záškoláctví

Xenofobie

Rasismus

Intolerance

Kriminalita - zejména krádeže, vandalismus, sprejerství

Sebepoškozování

Netolismus – patologické hráčství

Ohrožování mravní výchovy

Zjevné sociální rozdíly mezi dětmi

Vliv násilí v médiích na vývoj dítěte

Rizikové chování v dopravě

Rizikové sportovní aktivity

Sexuální rizikové chování

Onemocnění AIDS a dalšími infekčními nemocemi souvisejícími s užívání návykových látek

Závislost na politickém a náboženském extremismu

Patologické hráčství – gambling

Domácí násilí

Týrání a zneužívání dětí

Komerční sexuální zneužívání

Poruchy příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie)

Další možné oblasti preventivního působení:

sexuální výchova

- anatomie, hygiena, antikoncepce, těhotenství a porod,
- pohlavní nemoci

dopravní výchova (dopravní den)

- účastníci silničního provozu (chodec, cyklista, řidič motorového vozidla)

Příloha 3.

POSTUP ŠKOLY V PŘÍPADĚ ZNEUŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK – NL

A. Podezření

V lehkém, neurčitém případě realizovat pohovor se žákem, konzultovat podezření s ostatními pedagogy zejm. výchovným poradcem a třídním učitelem, doporučit dítěti rozhovor s odborníkem např. přes linku důvěry.

Při důvodném podezření kontaktovat rodiče a upozornit na další postup školy (školou stanovený zákaz užívání NL a jejich distribuce a přechovávání; zákaz vstupu do školy pod vlivem NL; sankce za porušení těchto zákazů), zejména zdůraznit oznamovací povinnost školy vůči orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci. Zároveň uvědomit místně příslušný odbor sociální péče.

B. Konzumace NL ve škole

- Je-li žák přistižen při konzumaci NL ve škole nebo na školní akci, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit a návykovou látku odebrat, sepsat záznam vč. vyjádření žáka, vyrozumět vedení školy. Orientační test na přítomnost NL lze provést pouze na základě souhlasu zákonného zástupce žáka.

- Při nebezpečí ohrožení zdraví je nutno zajistit nezbytnou pomoc a péči, kontaktovat zdravotnické zařízení, volat lékařskou službu první pomoci.

- Následně vyrozumět zákonného zástupce žáka (rodiče popř. jinou blízkou osobu) a vyzvat ho, aby si žáka vyzvedl.

- V případě, že není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany a vyžaduje od něj pomoc, současně splní oznamovací povinnost k tomuto orgánu.

- Z konzumace NL vyvodí škola opatření stanovené školním řádem; obdobný postup se použije i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem NL.

C. Distribuce NL ve škole

Distribuce i přechovávání NL je v ČR protiprávním jednáním. Má-li kdokoliv z pracovníků školy důvodné podezření, vyrozumí škola o této skutečnosti místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu. Jestliže se tohoto jednání dopustil žák školy (tj. osoba mladší 18 let) nebo bylo namířeno proti takové osobě, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany dětí.

D. Nález NL ve škole

V případě, že pracovníci školy naleznou prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, uvědomí o této skutečnosti vedení školy a učiní o tom písemný záznam.

Nalezená látka se vloží do obálky, obálku zalepí, přelep se opatří razítkem školy a podpisem, na obálku se napíše datum, čas a místo nálezu. Obálka se uschová ve školním trezoru.

Vyrozumí se Policie ČR, která pak provede zajištění podezřelé látky a její identifikaci.

V případě kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní

- uvědomí ihned vedení školy

- o nález se sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka, u kterého byla látka nalezena nebo který látku odevzdal

Základní škola Mikulov, Školní, příspěvková organizace

(záznam podepíše i žák)

- o nález se uvědomí Policie ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce nezletilého žáka
- pokud byla podezřelá látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, bude tato látka předána přivolanému lékaři; další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR

Příloha 4.

ČÁST VĚNOVANÁ RODIČŮM

Príznaky užívání drog. Jak poznám, že dítě bere drogy? Změnila se osobnost Vašeho dítěte v poslední době v nějakém významném ohledu?

- má časté výkyvy nálad
- straní se rodiny/rodičů (tráví hodně času ve svém pokoji samo), zhoršení vztahu ke členům rodiny, samotářství
- je zlostné nebo depresivní, častá únava
- vznětlivé a agresivní chování
- ztráta nadšení, vitality, nejasné vyjadřování a myšlení
- zdá se být nemocné, unavené a protivné (po předchozím užití drog)
- zčervenání kolem nosu, zúžení nebo rozšíření zornic
- úpadek vzhledu a zanedbávání zevnějšku, špinavé oblečení (přestalo se o sebe starat, změnil se styl oblečení)
- ztratilo zájem o školu, o vyučování, zhoršení školního prospěchu
- ztráta zájmu o koníčky, sport a další aktivity
- přestalo trávit čas se svými kamarády, změnilo kamarády nebo ztratilo původní kamarády; přátelí se s dětmi, které se vám nelíbí
- tajnosti; nesvěřuje se a nemluví o tom, kam chodí a co dělá
- pozdní příchody domů, časté přespávání u neznámých kamarádů
- ztrácení věcí z domu, krádeže peněz doma i ve škole, nebo naopak utrácí hodně peněz, má více peněz, než byste očekávali (prodej drog)
- lhaní a podvádění
- reaguje nepřiměřeně, když s ním mluvíte o alkoholu a o drogách; nebo snaha změnit téma
- zvýšený zájem o drogové symboly (na tričkách apod.)

Doporučení rodičům

- Jestliže je dítě pod vlivem drog a hrozí otrava, neváhejte zavolat lékaře. Požívání drog není trestné a dítěti proto žádný postih nehrozí.
- S dítětem pod vlivem drog nemá smysl se hádat. Vážný rozhovor odložte na pozdější dobu.
- Nespoléhejte na zázračné okamžité řešení, ale spíše na dlouhodobou výchovnou strategii. Jejím základem je nepodporovat a neusnadňovat pokračující brání drog, ale naopak odměňovat každou změnu k lepšímu a povzbuzovat k ní.
- Získejte důvěru dítěte a naslouchejte mu. Vyslechnout neznamena přistupovat na jeho stanovisko.
- Naučte se s dítětem o drogách a alkoholu mluvit, vybavte jej protiargumenty.
- Dítě, které bere drogy nebo pije, bývá obvykle nezralé a neschopné se o sebe postarat. Může pohrdat názory rodičů, ale většinou si nedokáže opatřit základní prostředky k životu. Dítě by mělo cítit, že Vaše péče je jiná, když se chová rozumně a jiná, když ne. Dítě má pochopit, že skutečná samostatnost předpokládá schopnost se o sebe postarat.
- Vytvořte rodinná pravidla. Dítě by mělo vědět, jaké důsledky bude mít jeho chování.
- Jestliže dospívající není ochoten ke změně, měl by nést důsledky. To se ale netýká situací, kdy je ohrožen život, např. při předávkování. Často až teprve vážné problémy, které drogy způsobí, jsou důvodem k léčbě a změně.
- Předcházejte nudě. Měli byste mít přehled, kde dítě je, co dělá, zamyslet se nad jeho denním programem a životním stylem.
- Pomozte mu odpoutat se od nevhodné společnosti. To má pro překonání problému často

podstatný význam. Někdy je možné uvažovat i o změně prostředí.

- Posilujte sebevědomí dítěte. Najděte a udržujte rovnováhu mezi kritickým postojem vůči chování dítěte („nelíbí se nám, že...“), respektem vůči jeho osobnosti a láskou k němu („vážíme si tě, záleží nám na tobě“). Oceňujte drobné pokroky k lepšímu, navazujte na ty dobré věci z dřívějška.
- Spolupracovat v rodině; rodiče by se měli domluvit, aby dítě nenavazovalo spojení s tím, kdo více dovolí. Spolupracujte se školou, léčebnou či dalšími institucemi. Často až vážně míněná hrozba ústavní výchovy přiměje dítě přijmout léčbu.
- Využít skupinové terapie, předávat si zkušenosti.
- Buďte pro dítě pozitivním příkladem.
- Vyhledejte profesionální pomoc pro sebe, jestliže dítě odmítá (poradna pro rodinu, manželství).
- Přístup k dítěti založit na dobrém vztahu a snaze pomoci, ale být pevný.

Čemu se vyhnout:

- Nepopírat a neskrývat problém, netajit ho, ale probrat s někým důvěryhodným a kvalifikovaným.
- Neobviňovat partnera a nevyřizovat si staré účty, protože to na podstatě problému nic nezmění; myslet do budoucna.
- Nezanedbávat ostatní sourozence, protože ti jsou taky ohroženi, problémem v rodině trpí a potřebují také péči a zájem rodičů.
- Myslete i na bezpečnost členů domácnosti (závislý člověk nebo člověk pod vlivem drog může být nebezpečný).
- Zabezpečte cenné předměty a nenechte se okrást (nejde jen o majetek, ale taky o skutečnost, že slouží rozvoji závislosti).
- Nenechte se vydírat. Vyhrůžování fetováním, útekem, prostitucí, sebevraždou je častý způsob vydírání. Tím, že rodič tlaku ustupuje, tím se riziko nesníží, ale naopak zvýší.
- Nevyhrožujte něčím, co nemůžete nebo nechcete udělat.
- Vyhněte se fyzickému násilí, protože nevede k cíli a v dítěti vyvolá pocit ukřivdění. - Nejednejte chaoticky ani impulzivně.
- Nevěřte tvrzení, že někdo má drogy pod kontrolou nebo že snižuje dávky; buďte připraveni na krizi.
- Neustupujte, požadujte, aby lidé užívající drogy do vašeho bytu/domu nechodili.
- Nikdy „nepalte mosty“ nebo si „nezabouchněte dveře navždy“; neztrácejte naději.

Příloha 5.

ŠIKANA ZAMĚŘENÁ NA UČITELE

Tento metodický materiál je součástí školního preventivního programu, vychází z Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. MŠMT – 21149/2016.

Charakteristika šikany zaměřené na učitele

1. Šikanu učitele nelze považovat za individuální záležitost konkrétního pedagoga, je to problém všech členů školy, odpovědnost za prevenci a řešení nese vedení školy a zřizovatel.
2. Specifikum tohoto druhu šikany tkví v narušení jasně definovaných rolí (učitel x žák), tzn. žák se dostává do pozice větší moci než pedagog (negativní roli zde může sehrát i vliv rodičů).
3. Šikana zaměřená na učitele se odehrává ve škole (třídě, chodby), může se odehrávat i mimo školu, na veřejnosti, v místě bydliště či v kyberprostoru.
4. Tato šikana může postihnout každého pedagoga (sebezkušenějšího, sebelepšího), protože některým šikanujícím projevům zabránit nelze. Navíc paradoxně se tak kterýkoliv učitel může ocitnout v situaci, kdy je činěn zodpovědným za násilí namířené proti němu samotnému. Protože šikana může postihnout každého učitele, je nutné ve škole vytvářet bezpečné prostředí, ve kterém je tento druh rizika uznáván, panuje zde atmosféra důvěry, existují mechanismy a postupy k ochraně pedagogů a k účinné prevenci a řešení takového chování žáků.

Ostatní druhy agresivního chování s cílem ublížit učitelům, jako bossing (agrese ze strany vedení), mobbing (útoky kolegů), staffing (útoky podřízených), nebo šikana ze strany zákonných zástupců není předmětem této metodiky, protože postrádá aspekt rizikového chování žáků. Tyto formy šikany patří do roviny pracovněprávní problematiky, řešení vymezuje zákoník práce, popř. trestní zákoník či občanský zákoník. Jejich výskyt však obecně zvyšuje riziko šikany.

PREVENCE ŠIKANY ZAMĚŘENÉ NA UČITELE

Základním principem prevence šikany včetně prevence šikany zaměřené na učitele je vytváření a udržování bezpečného prostředí ve škole pro žáky i pro učitele. Škola respektuje identitu a individualitu každého svého člena, odmítá násilí a zneužití moci v jakékoliv podobě a nevylučuje možnost výskytu šikany. Na vytváření bezpečného prostředí se podílejí všichni; stěžejní role zde přísluší řediteli školy, ostatní tj. zástupce ředitele školy, třídní učitelé, pedagogové, školní poradenské pracoviště (výchovný poradce a školní metodik prevence), další zaměstnanci školy, žáci i rodiče plní potřebné úkoly adekvátně své roli a možnostem. Pověřenými osobami kompetentními k řešení šikany jsou kromě ředitele školy výchovný poradce a školní metodik prevence; specifické otázky v prevenci šikany řeší především školní metodik prevence.

Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele (cesty/prostředky ke snížení pravděpodobnosti výskytu tohoto druhu šikany)

1. Dobré sociální klima ve škole, uvědomění si rizika výskytu i tohoto druhu šikany, odmítání takového chování, realizace prevence případně intervence, pokud k výskytu dojde.
2. Podpora pedagogů vedením školy, vytváření atmosféry důvěry, spolupráce a nekonfliktního způsobu řešení problémů mezi pedagogy.

3. Jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové při podezření na šikanu své osoby nebo kolegy postupovat.
4. Vlastní/vhodný způsob práce pedagoga se žákem či žákovským kolektivem (doporučení)
 - nastavit a uplatňovat jasná pravidla ve třídě, včas řešit konflikty a porušování pravidel, vyhýbat se zbytečným konfrontacím
 - posilovat zapojení žáků do výuky, propojovat výuku s běžným, praktickým životem, potřebami žáků
 - srozumitelnost očekávání učitele vůči žákům, objektivní a citlivé hodnocení
 - podpora a poskytování zpětné vazby žákům, vstřícnost
 - neponižování a nezesměšňování žáků
 - vnímání změn v náladě, emocích a chování žáků a včasná adekvátní reakce na tyto změny
 - neřešit problémy sám, spolupracovat se školským poradenským pracovištěm popř. vedením školy
 - umět ocenit prosociální chování žáků, podporovat spolupráci mezi žáky, formovat žákovský kolektiv/prostředí tak, aby se v něm každý mohl cítit jako přijatý

ŘEŠENÍ ŠIKANY ZAMĚŘENÉ NA UČITELE

Obecná pravidla a principy řešení šikany

1. Konkrétní a srozumitelná pravidla chování pro žáky, ale také povinnosti rodičů ve vztahu ke škole, stanovuje školní řád (např. jaké chování bude sankcionováno nebo např. pravidla pro používání internetových a komunikačních technologií - mobilů, internetu atd.)
2. Škola má nastaveny důsledky za porušení pravidel (viz školní řád, rozhodnutí pedagogické rady), umí rozlišit závažnost porušení; pedagogové znají své pravomoci a aplikují pravidla chování a důsledky za nedodržení jednotně a konzistentně pro všechny žáky.
3. Škola má funkční systém komunikace mezi pedagogy, tak aby výskyt porušení pravidel či výskyt jiných rizikových faktorů, varovných signálů šikany apod. byl včas zachycen, (kompetentní pracovníci informováni) a řešen.
4. Mezi žáky ve třídách jsou nastavena žádoucí pravidla chování; třídní učitelé na třídnických hodinách, školní metodik prevence a odborníci z pomáhajících organizací zajišťují reflexi těchto pravidel/zkušeností, efektivně řeší konfliktní situace a systematicky budují a rozvíjejí pozitivní vztahy mezi žáky ve školních kolektivech.
5. K realizaci primární prevence rizikového chování školní preventivní program, který popisuje mechanismy k minimalizaci šikany; součástí ŠPP je program proti šikanování, který obsahuje konkrétní postupy, zodpovědnosti i povinnosti vč. nápravných/výchovných opatření, a který se zabývá i prevencí šikany zaměřené na učitele.
6. Škola v oblasti prevence a řešení rizikových buduje a udržuje síť pomáhajících organizací (pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra, střediska výchovné péče, orgány sociálně-právní ochrany dětí, neziskové organizace, zdravotnická zařízení, Policie ČR atd.) a tyto kontakty zveřejňuje pro žáky, rodiče i pedagogy, aby mohli vyhledat pomoc také sami.

Specifika řešení šikany učitele

- napadený pedagog je v pozici oběti; neměl by zůstat v problému sám, mělo by se mu dostat pomoci a podpory od ostatních pedagogů i od vedení školy; nelze očekávat, že situaci, kdy je v pozici oběti, vyřeší sám
- v případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky zajistí si pedagog nejprve bezpečí (přivolá si pomoc, odejde ze třídy apod.), požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě případně k izolaci agresora či zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě

- šikana je traumatickým zážitkem pro každého, často i pro svědky (kolegové nebo žáci ve třídě); vyžaduje čas na zpracování, sociální podporu a odbornou pomoc nejen v případě psychosomatických poruch
- šikana pedagogů bývá často spojena s šikanou mezi žáky, je proto nutné posoudit i sociální vztahy ve třídě a podle výsledků zvolit odpovídající řešení

Konkrétní postup řešení šikany zaměřené na učitele

A. Odkrytí šikany (zodp. pedagogové) tj. získání informací od kolegů nebo samotného postiženého učitele, podání oznámení jakoukoliv formou, informování kompetentních pracovníků školy (VP, ŠMP, ŘŠ)

B. Diagnóza šikany (zodp. vedení školy, VP, ŠMP)

Získání co největšího množství informací, rozhovory s informátory i oběťmi a podle výsledků diagnózy zvážení, zda je možné šikanu řešit pouze v rámci školy, vlastními silami, nebo angažovat a informovat další instituce (psychoterapeutická pomoc oběti) či orgány (policie).

C. Náprava šikany

Spočívá ve vyhodnocení diagnózy a stanovení konkrétního adekvátního postupu řešení, tzn.

1. Ochrana oběti a pomoc oběti podle stupně intenzity a závažnosti šikany, vyhledání odborné pomoci, jinak podpora napadeného pedagoga vedením školy i ostatními pedagogy, případně řešení vzniklé situace s ostatními pedagogy, žáky či rodiči. (zodp. ŘŠ, VP, ŠMP)

2. U bezprostředního ohrožení pedagoga žákem izolovat agresora, zajistit bezpečí pro žáky ve třídě i pro ostatní pedagogy (zodp. Kterýkoliv pedagog či zaměstnanec školy vyskytující se v danou chvíli v okolí)

3. Pro třídu, ve které se šikana odehrávala zajistit intervenční program tj. program selektivní nebo indikované prevence, nikoli všeobecné prevence; pracovat s agresorem (náhled na vlastní chování, motivy) i s obětí šikany. (zodp. ŠMP, školní poradenské pracoviště, TU)

V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, má možnost obrátit se na příslušný inspektorát práce.